

”PASSIONEN FÖR DET REALA”: NYA RUM

Texterna och bilderna, artefakterna och klangerna här dokumenterar ett stort konstnärligt forskningsprojekt, Passionen för det reala – om dokumentarismen och konsten. Dokumenterar... Och det är just de utmaningar som nya former av dokumentarism (baserad på nya teknologier och sanningsregimer) riktar mot estetik, poetik och politik som står i centrum. Hur utmanas konstnärliga praktiker – och utbildningar – av samtidens ”passion för det reala”? Hur utformas nya strategier för subjektivitet och konst i den nuvarande situationen?

Fyra Göteborgsinstitutioner och deras forskare har deltagit: Filmhögskolan (Göran du Rées), Konsthögskolan Valand (Leslie Johnson), Högskolan för scen och musik (Eva Nässén, projektledare) och Högskolan för design och konsthantverk (Peter Ullmark). En rad konstnärer och forskare med officiella och inofficiella roller i projektet har berikat det.

*

Den här publikationen bygger på en särskild sortering. De texter som utgör horisonten, projektets ”värld”, har grupperats för sig och bildar del 2, Passionen för det realas egen realencyklopedi.

Texterna i del 1 sitter tätt ihop. De bör läsas tillsammans. Det står i en cirkel, solidariskt och förhåller sig på tusen sätt till det definitionsmässigt undanglidande begreppet ”passionen för det reala”.

Den första av dessa ”kärntexter” är ett samtal mellan filmregissörerna Roy Andersson och Ruben Östlund. Det handlar om autenticitet, gestaltning, närvaro, tonträff och sanning. Den här texten härbärgerar mycket av projektet. I Roys och Rubens prat etableras dessutom ett slags tes: det konstnärliga arbetet och människan definieras av sitt rum. Knallhatten definieras av molnet på himlen som han inte ser. Också passionen är också ett rum där något kan få fäste – som Per Magnus Johansson menar i sitt bidrag. På basis av en liknande, estetisk, förtröstan ifrågasätter så Roy Andersson och Ruben Östlund dagens rum för visning av rörliga bilder, och vänder sig till en projektiv, utforskande och oförutsägbar, filmkonst som kan placeras i helt nya kontexter.

Lena Dahlén, doktorand i konst, skådespelare och regissör, visar (bland mycket annat...) i en berättelse – Öppen dörr – hur det oförutsägbara i ett socialt rum kan skrivas in i en scenisk händelses förutsägbarhet och öka fiktionens pregnans, dess konturer och förmåga att hysa något som vi med Lacan och Zizek kallar ”det reala”.

Tina Carlsson är doktorand i fri konst och hon har sin bakgrund i foto. Här, i vår utgåva har hennes bilder – hämtade ur projektet *The Sky is Blue* – bland mycket annat också rollen som speglar för det dokumentära såsom passion och perception, som en konst som öppnar rum för delaktighet och möten, där en dominerande pseudodoku-

mentär bildkultur imploderar.

Leslie Johnson, rektor för konsthögskolan Valand reflekterar över sin del av Passionen för det reala – delprojektet Education Annex. Också här blir det rumsliga centralt. Att skapa rum, bygga rum – annex till konsthögskolor, konstnärshem, biennaler eller fågelbad, är den konstnärliga och pedagogiska handling som mest adekvat motsvarar tankarna på en ”passion” och en kritik av samtidens ”passion för det reala”! Leslie Johnsons försiktigt prövande essäistik kompletteras av kritikern och konsteoretikern Fredrik Svensks artikel om ”konstutbildningens sammanhang” – som behandlar samma delprojekt och rör sig i samma bana, här formulerad som en nödvändighet att utvidga ”konstutbildningarnas rum”.

Andreas Gedin är doktorand på Valand och hans deltagande i Education annex gick i en annan rumslig och allegorisk riktning: i spionagets, underrättelsepassionens och kunskapspassionens riktning, där spionagepoetikens friläggande av kulinarisk ”underrättelseinformation” personaliseras och ”fästs” i det ryska nationalbibliotekets helvete i form av en ”sleeping agent” – en receptsamling!

Projektledaren, sångprofessorn Eva Nässens långa text rymmer flera viktiga infallsvinklar. Här bygger hon sig ett delvis nytt ”forskarrum”, där viktiga delar av den ”konstnärligt kreativa forskningens” passion för det reala (den historiska sanningen) ersätts med ett förnyat intresse för interpretation och gestaltning – i olika rum och i dialog med samtidens olika verklighetsgenrer med besök hos så olika tänkare som Antonio Damasio och poeten Durs Grünbein – vars essäsamling Den Cartesianske dykaren ju för övrigt är ett slags program för konstnärligt forskning!

Filmprofessorn och forskningsledaren Göran du Rées bidrag har under den gångna projektperioden skapat den del av projektet som har en ”real” samhällspåverkan. du Rées envisa arbete med Göteborgskravallerna och med sina frågor till de nya villkoren för rörlig visualitet har lett till två betydelsefulla resultat: en massiv påverkan på polisens och rättssystemets sätt att använda rörlig bild som bevis (”passionen för det reala”) – men inte mindre viktigt är projektet för den förnyelse av filmregiutbildningen som pågår inom Filmhögskolan i Göteborg, just i den riktning som Roy Andersson och Ruben Östlund skisserar i sitt samtal, och där du Rées forskning är ett nyckelmoment.

Peter Ullmark, forskningsledare för designdelen av Passionen för det reala, har bidragit med en fritt hållen berättelse som pendlar mellan designhistoriskt exprompt och dagbok, och på så sätt relativiserar han vad som är designerns och designforskningens självklara utgångspunkt: det rumsliga, köket som passionellt rum. Här framträder vad som har varit hans grupps metodik: köksdesignen som verklighetsundersökning, och verklighetsundersökningen som köksdesign – ett idogt trampande på gränsen mellan ”vetenskap” och ”konst”.

I Per Magnus Johanssons essä Psykoanalys, konstnärskap och begreppet det reala finns en dyrk som hjälper läsaren att ta sig in i de flesta av ”Passionens” delprojekt. Här

reflekteras och grundas den förskjutning av problematiken som kännetecknar hela det här projektet: hur frågan om ”passionen” överförs från en ”känslösfär” till en materiell rumslig sfär där den kan ”fästas”. Från Knallhatten till Knallhatten och molnet – som Roy Andersson säger i inledningstexten. P-M Johansson anar här, bereder vägen för, den förskjutning av frågeställningarna som projektet genomgått.

Sist bland kärntexterna finns en mer personligt hållen reflektion av undertecknad – om det här projektets historia.

*

Realencyklopedin står öppen för fri bildning. Här finns mycket vad som egentligen är en egen liten bok om film och historia av Andrej Slavík, försök att med rösten iscensätta passionella rum av Elisabeth Belgrano och en skarp vidräkning med frågor om realism, det reala och film av Mats Björkin. Och mycket mer!

Johan Öberg